

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Promlčení v obchodních závazkových vztazích

I.

Jedním z nejvýznamnějších ale také velmi problematických právních institutů je institut promlčení. Podstata promlčení spočívá v tom, že uplyne-li marně zákonem stanovená lhůta, stává se právo nevymahatelným za předpokladu, že se povinná strana této skutečnosti dovolá. Promlčením právo nezaniká, zaniká však nárok na uznání promlčeného práva soudem tzn. soud, popřípadě jiný příslušný orgán, k promlčení z úřední povinnosti nepřihlíží.

Jedním z nejvýznamnějších ale také velmi problematických právních institutů je institut promlčení. Podstata promlčení spočívá v tom, že uplyne-li marně zákonem stanovená lhůta, stává se právo nevymahatelným za předpokladu, že se povinná strana této skutečnosti dovolá. Promlčením právo nezaniká, zaniká však nárok na uznání promlčeného práva soudem tzn. soud, popřípadě jiný příslušný orgán, k promlčení z úřední povinnosti nepřihlíží. K oprávněně vznesené námitce promlčení je však přihlédnout povinen. Promlčením tedy právo nezaniklo, dluh i pohledávka trvají nadále a dlužníkovi nic nebrání, aby plnil dobrovolně - nebude se jednat o bezdůvodné obohacení věřitele. Obchodní zákoník upravuje na rozdíl od občanského zákoníku i promlčení práva uskutečnit právní úkon. Jedná se také o promlčení práv, avšak takových, která se nerealizují uplatněním u soudu, nýbrž přímo jejich výkonem (jedná se např. o právo odstoupit od smlouvy). Námitka promlčení se uplatní u toho, kdo takový úkon po uplynutí promlčecí doby učinil. V případě sporu soud po námitce rozhodne, že právní účinky takového právního úkonu nenastaly.

Právní úprava promlčení je v obchodním zákoníku (dále jen ObchZ) stanovena autonomně a zcela nezávisle na občanském zákoníku (dále jen OZ). Ustanovení obchodního zákoníku mají kogentní povahu a nelze je tedy žádným způsobem vyloučit. Platná právní úprava v ObchZ vychází z Úmluvy OSN o promlčení při mezinárodní koupi zboží (vyhl. č. [123/1988](#) Sb.) a od úpravy promlčení obsažené v OZ se velmi výrazně liší (např. předmětem promlčení, promlčecí dobou aj. viz. níže). Ač je tedy obecná úprava promlčení obsažena v občanském zákoníku (§110 - 114 OZ), je promlčení práv z obchodních závazkových vztahů upraveno speciálně a zejména komplexně v zákoníku obchodním (§§ 387- 408 ObchZ). Významným zjištěním je skutečnost, že ustanovení občanského zákoníku upravující promlčení práv ze závazkových vztahů nelze pro obchodní závazkové vztahy použít ani subsidiárně ve smyslu § 1 odst. 2 obč. zák. Ustanovení OZ o promlčení, která lze aplikovat i v obchodně právních vztazích, jsou zejména základní ustanovení vymezující pojem promlčení a která stanoví pravidla o nepromlčitelnosti vlastnického práva a o nepromlčitelnosti zástavního práva před promlčením zajištěné pohledávky.

Ustanovení ObchZ o promlčení se tedy použijí jen na práva z obchodních závazkových vztahů, jak jsou vymezeny v § 261 a 262 ObchZ. Může jít ovšem i o závazkový vztah z tzv. obchodní smlouvy nepojmenované, nikoliv však o závazkový vztah ze smlouvy podle § 261 odst. 6 ObchZ - práva vzniklá na základě nepojmenované smlouvy se promlčují, pokud jde o obchodní závazkový vztah, podle obchodního zákoníku. Jediným právem z obchodních závazkových vztahů, které promlčení nepodléhá, je právo vypovědět smlouvu uzavřenou na dobu neurčitou (§ 387 odst. 2 ObchZ).

Předmět promlčení

Také ve vymezení předmětu promlčení se liší úprava obsažená v ObchZ a úprava dle OZ. Občanský zákoník stanoví, že se promlčují veškerá práva vyjma práva vlastnického. Obchodní zákoník předpokládá promlčení všech práv ze závazkových vztahů vyjma práva vypovědět smlouvu na dobu určitou. Promlčení podle obchodního zákoníku tedy podléhají jen práva z obchodních závazkových vztahů upravených obchodním zákoníkem. Obchodní závazkové vztahy mezi podnikateli v rámci smluvních typů upravených jen v občanském zákoníku sdílejí i režim promlčení podle občanského zákoníku.

Vedle výše řečeného se dle ObchZ nepromlčují: právo vlastnické, práva obdobná právu vlastnickému (zejména právo k firmě). Výjimky dále platí pro zástavní právo, jež se nepromlčí dříve než zajištěná pohledávka a právo věřitele vůči ručiteli, které se nepromlčí pře jeho právem proti hlavnímu dlužníkovi.

Délka promlčecí doby

Obchodní zákoník stejně jako zákoník občanský rozlišuje promlčecí dobu obecnou a promlčecí dobu zvláštní. Obecná promlčecí doba má podpůrný charakter a použije se v případě, že není stanovena žádná promlčecí doba zvláštní. Obecná promlčecí doba činí podle § 397 ObchZ čtyři roky (podle OZ je obecná promlčecí doba tři roky), nestanoví-li zákon pro jednotlivá práva jinak. V praxi i teorii se setkáváme, že se velmi liší interpretace tohoto ustanovení. Jedna skupina autorů tvrdí, že obchodní zákoník stanoví obecnou promlčecí dobu, která se použije v případě, že jiný zákon nestanoví jinak. Tímto výrazem je nutno rozumět také „pokud občanský zákoník nestanoví jinak“. Stanoví-li zvláštní předpis (i občanský zákoník) jinak, má přednost tato zvláštní promlčecí doba (viz.Chalupa). Jiní autoři vycházejí z komplexní úpravy promlčení v ObchZ, jež vyjma výše zmíněných případů vylučuje použití OZ.

Obecná promlčecí lhůta činí dle ObchZ čtyři roky, není-li právním předpisem event. dohodou (§ 292 odst. 2 ObchZ) odchylně stanovena kratší nebo delší promlčecí doba zvláštní. Kratší promlčecí doba je stanovena ohledně práv vůči zasílateli a vůči dopravci vzniklá ze škody na dopravovaných věcech a z opožděného doručení zásilky, nejde-li o škodu vědomě způsobenou - v těchto případech činí jeden rok. Jednoroční promlčecí lhůta je také stanovena pro práva na určení obsahu budoucí smlouvy soudem nebo určenou osobou (§ 292 odst. 2 ObchZ) a pro práva na náhradu škody vzniklé porušením povinnosti uzavřít realizační smlouvu (§ 290 odst. 2 ObchZ). Tuto speciální konstrukci lze však použít vzhledem k jejímu podpůrnému charakteru v případě neexistence jiné dohody stran.

Delší je desetiletá promlčecí doba, jde-li o právo na náhradu škody (§ 398 ObchZ), ledaže speciální ustanovení určí lhůtu jinou - kratší.

Speciální konstrukcí obchodního zákoníku je možnost prodloužení promlčecí doby písemným prohlášením. Jedná se o jednostranný projev vůle zavázané strany, ve kterém musí být jasně určeno o jakou dobu se promlčecí doba prodlužuje. Toto prohlášení je neodvolatelné a musí být učiněno buď před počátkem běhu lhůty nebo v jejím průběhu. Prodloužení je možné i opakovat. Maximální délka prodloužené promlčecí doby je však deset let.

Jedním z nejspornějších problémů právní úpravy promlčení je délka promlčecí doby u bezdůvodného obohacení, které není upraveno obchodním zákoníkem, ale pouze zákoníkem občanským. Jedná se o problematiku velmi obsáhlou, proto je pouze o této nejasnosti, která by si jistě zasloužila celé samostatné pojednání, pouze zmíním. Část literatury (např. Marek) se přiklání k názoru, že vzhledem ke zvláštní úpravě bezdůvodného obohacení v občanském zákoníku, se použije zvláštní dvouletá subjektivní a tříletá resp. desetiletá objektivní doba podle § 107 odst. 1 a 2 OZ. Převážná část autorů (např. Pelikánová) se však přiklání k použití čtyřleté obecné promlčecí doby jako subjektivní promlčecí doby u práva na náhradu škody podle obchodního zákoníku.

Prameny:

- Bejček, J.: Promlčení a prekluze v obchodních vztazích, Právní rádce č.5/1993
- Chalupa, R.: Promlčení práv z obchodních závazků, Obchodní právo č. 9/1993
- Kopáč, L.: Obchodní kontrakty I., Praha ,Prospektum, 1993
- Marek, K.: Promlčení bezdůvodného obohacení, Ekonom č. 15/1996
- Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku, 3.díl, Praha, Linde, 1996

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Mezinárodní dožádání a lhůta pro stanovení daně: kritéria účelnosti, věcnosti a včasnosti v judikatuře](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. - zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční proměnná](#)
- [Nejvyšší soud ČR: Úhrada úroků ze zápůjčky jako zvýhodňující jednání? Klíčový výklad k § 241 odst. 5 písm. b\) insolvenčního zákona](#)
- [JIŘÍ HARNACH - VEŘEJNÉ ZAKÁZKY LIVE! - BŘEZEN 2026](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Dva problémy s pracovní pohotovostí](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [10 otázek pro ... Kateřinu Mikulovou](#)